KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 14.03.2006
KOM(2006) 117 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI
DO RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Realizacja wspólnotowego programu lizbońskiego na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia

Przenoszenie własności przedsiębiorstw - ciągłość poprzez nowy początek

SPIS TREŚCI

1. Wstęp ... 3

1.1. Przenoszenie własności dotyczy jednej trzeciej przedsiębiorstw europejskich ... 3

1.2. Przenoszenie własności sprzyja duchowi przedsiębiorczości ... 4

1.3. Nie wszystkie przedsiębiorstwa mogą zostać objęte przeniesieniem własności ... 4

1.4. … ale udane przeniesienia to ogromna szansa na pobudzenie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia ... 4

2. Wdrożenie zalecenia z 1994 r. przez państwa członkowskie ... 5

2.1. Niewystarczające postępy ... 5

2.2. Niewystarczające działania w celu podniesienia świadomości dotyczącej przenoszenia własności przedsiębiorstw ... 6

2.3. Otoczenie finansowe często nie sprzyja przenoszeniu własności przedsiębiorstw ... 7

2.4. Restrukturyzacji przedsiębiorstwa mającej na celu przygotowanie do przeniesienia własności nie towarzyszą większe problemy ... 8

2.5. Obecnie łatwiejsze jest zakładanie małych spółek, takich jak spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ... 8

2.6. Ciągłość spółek osobowych można zapewnić, zawierając umowy między wspólnikami ... 9

2.7. W wielu krajach zniesiono lub obniżono podatek od spadku ... 9

2.8. Niewiele ulg podatkowych w przypadku sprzedaży osobom trzecim ... 10

3. Zalecenia na przyszłość ... 10

3.1. Skupienie uwagi politycznej zarówno na przenoszeniu własności przedsiębiorstw, jak i na nowo zakładanych przedsiębiorstwach ... 10

3.2. Zapewnienie odpowiednich warunków finansowych ... 11

3.3. Podniesienie świadomości, uwzględnienie czynników „miękkich” i promowanie doradztwa ... 11

3.4. Ustanowienie przejrzystego rynku dla przenoszenia własności przedsiębiorstw ... 12

3.5. Zapewnienie systemów podatkowych sprzyjających przenoszeniu własnośc ... 12

3.6. Utworzenie odpowiednich struktur w celu wdrażania zaleceń na szeroką skalę ... 12

1. WSTĘP

1.1. Przenoszenie własności dotyczy jednej trzeciej przedsiębiorstw europejskich.

W lutym 2005 r. Komisja Europejska ponownie potwierdziła swoje zaangażowanie w realizację lizbońskiego partnerstwa na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia1 i opracowała w listopadzie 2005 r. kompletny program polityczny dotyczący MŚP, zdecydowanie potwierdzając znaczenie przenoszenia własności przedsiębiorstw[2].

Ludność Europy starzeje się i możliwości przenoszenia własności przedsiębiorstw rosną. Jedna trzecia przedsiębiorców w UE, głównie właściciele przedsiębiorstw rodzinnych, wycofa się z rynku w ciągu najbliższych dziesięciu lat. Ocenia się, że zjawisko to dotknie niemal 690 000 małych i średnich przedsiębiorstw i wpłynie na 2,8 mln miejsc pracy każdego roku[3]. Przeniesienie własności przedsiębiorstwa jest procesem złożonym i zbyt często kończy się niepowodzeniem, czego powodem nie jest brak rentowności przedsiębiorstwa, lecz trudności pojawiające się na etapie przenoszenia własności. W celu zwiększenia konkurencyjności Europy należy ulepszyć otoczenie gospodarcze i środki wspierające przenoszenie własności przedsiębiorstw.

Znaczenie przenoszenia własności przedsiębiorstw potwierdzają dane krajowe. W **Niemczech** przewiduje się przeniesienie własności około 354 000 przedsiębiorstw w ciągu najbliższych pięciu lat[4]. We **Francji** ocenia się, że w nadchodzącym dziesięcioleciu przeniesienie własności dotyczyć będzie około 600 000 przedsiębiorstw[5]. W odniesieniu do Włoch zapowiadana jest możliwość przeniesienia własności 40 % wszystkich przedsiębiorstw w ciągu kolejnego dziesięciolecia[6]. W **Austrii** 23 % ogółu przedsiębiorstw objętych zostanie przeniesieniem własności w latach 2004-2013[7]. W **Szwecji** od 45 000 do 50 000 przedsiębiorstw zatrudniających pracowników przewiduje zmianę pokoleniową w nadchodzącym dziesięcioleciu[8]. Urząd ds. małych przedsiębiorstw w **Zjednoczonym Królestwie** uznał jedną trzecią MŚP za podatne na niepowodzenie przy przenoszeniu własności z uwagi na wiek właścicieli[9]. Mimo braku w pełni porównywalnych danych, dostępne informacje wskazują na fakt, że zjawisko to ma ogromne znaczenie dla całej Europy.

---

1 Komisja Europejska (2005 r.), „Wspólne działania na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Nowy początek strategii lizbońskiej," komunikat na wiosenny szczyt Rady Europejskiej, COM(2005)24.

2 Komisja Europejska (2005 r.), „Wdrażanie programu lizbońskiego. Nowoczesna polityka wzrostu i zatrudnienia dla małych i średnich przedsiębiorstw," COM(2005)551.

3 Informacje zaczerpnięte ze sprawozdania z projektu BEST na temat przenoszenia własności małych i średnich przedsiębiorstw, 2002 r.

4 Institut für Mittelstandsforschung, Bonn, 2005 r.

5 Vilain (2004 r.), „La transmission des PME artisanales, commerciales, industrielles et de services, avis et rapport du conseil économique et social".

6 Europejskie seminarium na temat przenoszenia własności przedsiębiorstw, 23-24 września 2002 r., Wiedeń, raport końcowy.

7 Mandl, (2004 r.), „Przenoszenie własności i dziedziczenie przedsiębiorstw w Austrii, akta 27-ej konferencji krajowej instytutu ds. małych przedsiębiorstw".

8 „Generationsskiften I företag – Problemanalys av vilka effekter förväntas av kommande generationsskiften företag," 2004 r.

9 „Przekazywanie pałeczki – popieranie udanego przenoszenia własności przedsiębiorstw – dowody i opinie najważniejszych zainteresowanych stron," 2004 r.

1.2. Przenoszenie własności sprzyja duchowi przedsiębiorczości.

W przeszłości własność przedsiębiorstwa przenoszono zazwyczaj w obrębie rodziny i w większości przypadków przeniesienia te odbywały się bez trudności. Przedsiębiorstwa rodzinne podtrzymują ducha przedsiębiorczości w społeczeństwie i są naturalnym miejscem kształcenia młodych przedsiębiorców. Ogólnie rzecz biorąc przedsiębiorstwa rodzinne, ukierunkowane na działalność długoterminową, przyczyniają się w istotny sposób do zachowania stabilności gospodarki i są źródłem wielu praktyk związanych z prawdziwą odpowiedzialnością społeczną przedsiębiorstwa.

Jednak z uwagi na szerszą dostępność edukacji dzisiejsze młode pokolenie ma możliwość dokonania innego wyboru niż prowadzenie przedsiębiorstwa rodzinnego. Również z uwagi na statystycznie mniejszą liczbę dzieci przypadającą na rodziców przedsiębiorcy mają mniejsze szanse na znalezienie następców w rodzinie, szczególnie ze względu na fakt, że coraz bardziej konkurencyjne otoczenie wymaga posiadania większych zdolności kierowniczych i przedsiębiorczych. W tej sytuacji szczególnie niepokojący jest fakt, że córki są nadal często pomijane przez właścicieli przedsiębiorstw (zazwyczaj mężczyzn) przy wyborze potencjalnego następcy[10].

1.3. Nie wszystkie przedsiębiorstwa mogą zostać objęte przeniesieniem własności …

Nie ma sprzeczności pomiędzy istnieniem określonego wskaźnika umierania starych firm i zastępowania ich przez nowe spółki, a rozwijającą się i innowacyjną gospodarką. Nie każde przedsiębiorstwo może zostać objęte przeniesieniem własności. Przeniesienie własności przedsiębiorstwa jest problematyczne zwłaszcza w kurczących się sektorach gospodarki lub sektorach przechodzących zmiany strukturalne. Jest ono trudniejsze również w przypadku mniejszych przedsiębiorstw i przedsiębiorstw, w których obecny właściciel odgrywa rolę dominującą.

W przyszłości więcej będzie przypadków przeniesienia własności na strony trzecie. Jednak znalezienie następcy poza rodziną nie jest łatwym zadaniem. Najaktywniejsza grupa wiekowa pod względem zakładania przedsiębiorstw skurczy się w nadchodzących dziesięcioleciach. Poza tym na własny rachunek chce pracować mniej niż połowa Europejczyków; większość woli status pracownika. Co więcej, mimo korzyści związanych z przejęciem przedsiębiorstwa (istniejąca struktura produkcyjna, sieć klientów, renomowana nazwa itp.) nawet osoby zainteresowane karierą przedsiębiorcy wolą założyć nowe przedsiębiorstwo.

1.4. … ale udane przeniesienia to ogromna szansa na pobudzenie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.

W przypadkach, kiedy przedsiębiorstwa upadają z powodu problemów pojawiających się na etapie przeniesienia własności, kapitał gospodarczy taki jak wiedza, nawiązane kontakty i inne wartości niematerialne i prawne ulega zniszczeniu, ludzie tracą pracę i obniża się tempo wzrostu gospodarczego. Nieudane przeniesienie własności konkurencyjnych przedsiębiorstw jest szczególnie szkodliwe w regionach, które już cierpią z powodu złej sytuacji gospodarczej lub w regionach wiejskich, w których zniknięcie pojedynczych przedsiębiorstw może zakłócić strukturę gospodarczą.

---

[10] Keese, D. (2002), „Geschlechtsspezifische Nachfolgeprobleme in kleinen und mittleren Unternehmen," w: „Wirtschaftspsychologie", tom 4, str. 34-38.

Zwiększenie liczby przypadków udanych przeniesień własności przedsiębiorstw wywrze natychmiastowy korzystny wpływ na gospodarkę europejską. Istniejące spółki zapewniają średnio pięć miejsc pracy, podczas gdy nowo założone przedsiębiorstwo tworzy średnio dwa miejsca pracy[11]. Ponadto wskaźnik sukcesu w przypadku przenoszenia własności przedsiębiorstw jest wyższy niż w przypadku zakładania nowych przedsiębiorstw.

Niniejszy komunikat przypomina państwom członkowskim, jak ważne jest zapewnienie odpowiednich warunków dla przenoszenia własności przedsiębiorstw. Opisuje on starania podejmowane w przeszłości i obecnie przez Komisję Europejską i państwa członkowskie w celu ułatwienia przenoszenia własności przedsiębiorstw i zwraca uwagę na niektóre dobre praktyki. Ponadto komunikat zawiera wnioski dotyczące działań, jakie państwa członkowskie i Komisja Europejska winny podjąć, aby zapewnić w przyszłości zwiększenie liczby przypadków udanych przeniesień własności przedsiębiorstw.

2. WDROŻENIE ZALECENIA Z 1994 R. PRZEZ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE

2.1. Niewystarczające postępy

W **komunikacie** z **lipca 1994 r.** Komisja Europejska określiła cztery podstawowe kwestie związane z przenoszeniem własności przedsiębiorstw: 1) zapewnienie ciągłości spółek osobowych i firm jednoosobowych; 2) przygotowanie do przeniesienia własności poprzez przyjęcie najodpowiedniejszej formy prawnej; 3) popieranie przenoszenia własności na strony trzecie oraz 4) udzielanie pomocy w przypadkach przeniesienia własności w rodzinie poprzez odpowiednie ulgi podatkowe[12]. W **grudniu 1994 r.** Komisja opublikowała **zalecenie w sprawie przenoszenia własności małych i średnich przedsiębiorstw**,[13] w którym zwróciła się do państw członkowskich o:

- pobudzanie inicjatyw służących podniesieniu świadomości, udzielaniu informacji i szkoleniu w celu zapewnienia planowego przygotowania przenoszenia własności przedsiębiorstw;
- zapewnienie otoczenia finansowego sprzyjającego przenoszeniu własności przedsiębiorstw;
- zapewnienie prawnych możliwości restrukturyzacji przedsiębiorstwa w celu przygotowania do przeniesienia własności;
- ustanowienie przepisów prawnych zapewniających ciągłość spółek osobowych i firm jednoosobowych w przypadku śmierci jednego ze wspólników lub właściciela;
- udzielenie pomocy przedsiębiorstwu w zakresie podatku od spadku i darowizny w celu zapewnienia jego przetrwania;

---

[11] Sprawozdanie projektu BEST na temat przenoszenia własności małych i średnich przedsiębiorstw, maj 2002 r.

[12] Komunikat Komisji w sprawie przenoszenia własności przedsiębiorstw, „Działania na rzecz MŚP," Dz.U. C 204 z 23.7.1994, str. 1-23.

[13] Zalecenie Komisji w sprawie przenoszenia własności małych i średnich przedsiębiorstw, Dz.U. L 385 z 31.12.1994, str. 14-17.

- ułatwienie przeniesienia własności przedsiębiorstwa na strony trzecie poprzez wprowadzenie odpowiednich przepisów podatkowych.

W **1998 r.** Komisja zwróciła się do państw członkowskich w **drugim komunikacie** o zwiększenie starań w tym zakresie, w szczególności poprzez uproszczenie procedur prawnych i administracyjnych, wprowadzenie skutecznych obniżek podatków oraz zapewnienie łatwiejszego dostępu do wsparcia finansowego udzielanego w przypadku przejęcia przedsiębiorstwa[14]. W **2000 r.** grupa ekspertów powołanych przez państwa członkowskie ustaliła, że wprowadzono w życie tylko niecałe 50 % zaleceń z 1994 r. Grupa zaleciła zwiększenie starań w celu utworzenia rynków dla przenoszenia własności na strony trzecie, opracowania lepszych narzędzi szkoleniowych i rozwijania badań dotyczących przenoszenia własności przedsiębiorstw[15]. W **kolejnym projekcie** w latach **2002-03** potwierdzono, że zalecenia zostały wdrożone w niewystarczającym stopniu, podkreślono, że przypadkom przenoszenia własności przedsiębiorstw powinno się poświęcać tyle samo uwagi politycznej, co nowo zakładanym przedsiębiorstwom i zalecono ułatwianie przenoszenia własności na strony trzecie oraz zwrócono się o wprowadzenie więcej środków w celu zachęcenia do planowego przenoszenia własności[16].

Nadal istnieje potrzeba wprowadzenia pewnych ulepszeń: jak widać w załączonej tabeli, jedynie w około 55 % dziedzin, których dotyczyły zalecenia z 1994 r., wdrożono odpowiednie środki (60 % w starych państwach członkowskich, 45 % w nowych, każda kolumna dotyczy jednego z zaleceń z 1994 r.). Wydaje się, że w nowych państwach członkowskich istnieją skuteczniejsze rozwiązania w zakresie prawa spółek, być może dlatego, że w wielu z tych krajów przepisy prawne dotyczące przedsiębiorstw ustanowiono dopiero niedawno, dzięki czemu można było je oprzeć na odpowiednich przykładach. W starych państwach członkowskich istnieje stosunkowo więcej środków wsparcia, państwa te są bardziej aktywne w zakresie podnoszenia świadomości i zapewniają lepsze warunki dotyczące sprzedaży praw własności pracownikom[17].

2.2. Niewystarczające działania w celu podniesienia świadomości dotyczącej przenoszenia własności przedsiębiorstw

Przygotowanie przeniesienia własności przedsiębiorstw jest zadaniem złożonym i czasochłonnym, często odkładanym na później z uwagi na pilne potrzeby związane z codzienną działalnością przedsiębiorstw. W szczególności założyciele przedsiębiorstw często odwlekają planowanie przeniesienia własności z obawy, że oddanie kontroli nad przedsiębiorstwem zachwieje ich pozycją społeczną i osłabi ich rolę w rodzinie.

Środki służące podniesieniu świadomości w tej dziedzinie lub instytucje udzielające informacji i zapewniające szkolenia w zakresie przenoszenia własności przedsiębiorstw istnieją w około połowie państw UE (tabela, kolumna 2). Jednak kwestie te, z uwagi na ich kluczowe znaczenie, wymagają dalszych starań. Stosowanie tego typu środków przyniesie szczególnie pomyślne rezultaty, jeżeli będą one ukierunkowane na poszczególne spółki, tak

---

14 Komunikat Komisji w sprawie przenoszenia własności małych i średnich przedsiębiorstw, Dz.U. C 93 z 28.3.1998, str. 2-21.

15 Sprawozdanie projektu BEST na temat przenoszenia własności małych i średnich przedsiębiorstw, maj 2002 r.

16 Komisja Europejska (2003 r.), sprawozdanie końcowe z projektu MAP 2002, sierpień 2003 r.

17 Należy ostrożnie interpretować te oceny, ponieważ skuteczność różnych środków nie jest porównywalna.

jak miało to miejsce w **Niderlandach** i **Austrii**, gdzie izby handlowe wysłały pisma do przedsiębiorców w określonym wieku, podkreślające potrzebę planowego przygotowania przeniesienia własności przedsiębiorstwa.

Należy również uświadamiać potencjalnym nowym przedsiębiorcom, że przejęcie istniejącego przedsiębiorstwa w wielu przypadkach może być lepszym wyborem niż założenie nowego.

2.3. Otoczenie finansowe często nie sprzyja przenoszeniu własności przedsiębiorstw

Przeniesienie własności zwykle wymaga większych nakładów finansowych niż założenie nowego przedsiębiorstwa, ponieważ płaci się nie tylko za aktywa rzeczowe i finansowe, ale również za istniejące kontakty z klientami, dostawcami, za renomę handlową, przewidywania dotyczące przyszłych dochodów itp. Udogodnienia finansowe oferowane nowo zakładanym przedsiębiorstwom nie zawsze są wystarczające, aby sfinansować przeniesienie własności.

W przypadkach, w których własność małego przedsiębiorstwa przenoszona jest na osobę prywatną lub inne małe przedsiębiorstwo, często brak większego zabezpieczenia i spłata zadłużenia związanego z przeniesieniem jest uzależniona wyłącznie od przepływu środków pieniężnych przedsiębiorstwa. Konieczne jest zatem dokonanie gruntownej oceny stanu przedsiębiorstwa, co powoduje stosunkowo wysokie koszty transakcji. Ze względu na koszt i ryzyko, szczególnie w przypadku mniejszych przedsiębiorstw, banki często postrzegają tego typu operacje jako niekorzystne, biorąc pod uwagę wysokość kwoty finansowania.

Z uwagi na interesy stron i ograniczenia przedsiębiorstwa związane z możliwością spłaty, odpowiednim rozwiązaniem finansowym dla średnich przedsiębiorstw często jest mieszanka kapitału własnego, finansowania typu *mezzanine* i zadłużenia. Czasem nie udaje się znaleźć na czas rozwiązania dopasowanego do potrzeb, które pozwoliłoby utrzymać rentowność przedsiębiorstwa. W nowym programie na rzecz konkurencyjności i innowacji Komisja zaproponowała wspieranie bezpośredniego dostępu do quasi-kapitału własnego (finansowanie typu *mezzanine*) oraz ustanowienie gwarancji dotyczącej podziału ryzyka związanego z tego typu transakcjami. Ponadto inicjatywa Komisji „Wspólne europejskie zasoby dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw” pomoże organom odpowiedzialnym za programy spójności zmniejszyć różnice w zakresie dostępu do inżynierii finansowej.

Aby wspierać finansowanie przenoszenia własności przedsiębiorstw, w **Belgii** i **Luksemburgu** oferuje się pożyczki o obniżonych stopach procentowych, a w **Danii**, **Francji** i **Austrii** istnieją gwarancje kredytowe, co powoduje, że kwota składki ubezpieczeniowej od ryzyka kredytowego jest niższa. W **Irlandii** dostępne są inwestycyjne ulgi podatkowe, obejmujące również przeniesienia własności przedsiębiorstw. Mniej bezpośrednimi środkami są usługi konsultingowe i bazy danych zarządzane przez banki, dzięki którym można lepiej ocenić wartość przedsiębiorstwa. Z 25 państw UE mniej niż połowa udziela jakiejkolwiek pośredniej lub bezpośredniej pomocy finansowej w celu promowania przenoszenia własności przedsiębiorstw (patrz tabela, kolumna 3). Rozwiązania dopasowane specjalnie do potrzeb operacji przenoszenia własności przedsiębiorstw są rzadko spotykane; zazwyczaj wsparcie udzielane nowo zakładanym przedsiębiorstwom może być także wykorzystane do finansowania przeniesień własności.

2.4. Restrukturyzacji przedsiębiorstwa mającej na celu przygotowanie do przeniesienia własności nie towarzyszą większe problemy.

Szczególnie w przypadku mniejszych przedsiębiorstw jego właściciel jest często blisko związany z przedsiębiorstwem, i dlatego przeniesienie własności musi być poprzedzone zmianą struktury. Nowy właściciel lub właściciele mogą również uznać, ze konieczna jest zmiana struktury prawnej w celu dostosowania jej do nowych procesów podejmowania decyzji lub nowej liczby właścicieli/ osób na stanowiskach kierowniczych. Zmiana struktury prawnej wymagająca likwidacji przedsiębiorstwa stanowi poważną przeszkodę dla udanego przeniesienia własności.

W dużej większości krajów UE istnieją środki umożliwiające zmianę formy prawnej, w szczególności poprzez przekształcenie przedsiębiorstwa w spółkę kapitałową (patrz tabela, kolumna 4). Tego typu przepisy są wyraźnie włączone do ustawodawstwa lub wynikają z ogólnych zasad prawnych.

Prawna restrukturyzacja spółki może pociągnąć za sobą obciążenia podatkowe (np. podatek od zysków kapitałowych, podatek dochodowy od osób prawnych) lub konieczność uiszczenia opłat rejestracyjnych i opłat skarbowych. Dyrektywa Rady 90/434/EWG („dyrektywa w sprawie łączenia przedsiębiorstw") przewiduje możliwość odroczenia opodatkowania zysków kapitałowych, ale ma zastosowanie jedynie do restrukturyzacji transgranicznej, a nie do krajowych operacji restrukturyzacji lub do przypadków przekształcania firmy jednoosobowej lub spółki osobowej w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Ponadto uzyskanie ulgi podatkowej jest uzależnione od spełnienia pewnych warunków, np. przekazane aktywa muszą pozostać połączone ze stałym zakładem w państwie członkowskim spółki przenoszącej własność. Wreszcie dyrektywa ta nie obejmuje pośrednich podatków związanych z przeniesieniem własności, takich jak opłaty skarbowe uiszczane przy przenoszeniu własności nieruchomości. Tego typu podatki zostały określone w analizie podatku od osób prawnych z 2001 r[18]. jako główna przeszkoda utrudniająca restrukturyzację przedsiębiorstw, ponieważ mogą one wynieść nawet do 10 % wartości nieruchomości. Stosunkowo duża liczba krajów zgłosiła istnienie przepisów służących zmniejszeniu tego typu obciążeń w kontekście przenoszenia własności (patrz tabela, kolumna 5).

2.5. Obecnie łatwiejsze jest zakładanie małych spółek, takich jak spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością zapewnia kilka korzyści w przypadku przenoszenia własności przedsiębiorstwa. Tego typu spółki są prawnie niezależne od właściciela i nie przestają istnieć, kiedy właściciel umiera. Ponadto ich struktura ułatwia podział udziałów pomiędzy spadkobierców zależnie od wielkości ich udziału w spadku i daje możliwość odkupienia udziałów w celu zdobycia silnej pozycji przy podejmowaniu decyzji i spłacenia spadkobierców niezainteresowanych przedsiębiorstwem.

Dla małych przedsiębiorstw ściśle regulowane procedury zarządzania spółkami z ograniczoną odpowiedzialnością mogą być zbyt kłopotliwe (np. wymóg dotyczący minimalnej liczby udziałowców, wysoki próg wymaganego kapitału minimalnego, obowiązek posiadania rady nadzorczej, formalności związane ze zwoływaniem spotkań i wymogi w odniesieniu do rachunkowości, audytów i sprawozdawczości). Czternaście krajów UE zgłosiło istnienie

---

[18] SEC (2001) 1681, „Opodatkowanie spółek na rynku wewnętrznym".

szczególnych ułatwień dotyczących małych spółek akcyjnych, gdzie udziałowcy odpowiadają tylko do wysokości majątku firmy (PLC) (patrz tabela, kolumna 6).

W porównaniu ze stanem rzeczy w chwili wydania zalecenia przez Komisję, obecnie w większości krajów można założyć małe przedsiębiorstwo o statusie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub nawet spółki akcyjnej (PLC), liczące tylko jednego członka (lub najwyżej dwóch), która to zmiana jest wyrazem znacznej poprawy sytuacji. W kilku krajach wprowadzono ułatwienia dotyczące np. rachunkowości, w szczególności w odniesieniu do dość małych spółek i spółek nieposiadających akcji swobodnie zbywalnych (patrz tabela, kolumna 7).

2.6. Ciągłość spółek osobowych można zapewnić, zawierając umowy między wspólnikami

Zazwyczaj spółki osobowe ulegają rozwiązaniu z chwilą śmierci jednego ze wspólników, ale możliwe jest zapewnienie ciągłości poprzez sporządzenie odpowiedniej umowy między wspólnikami, która ma również pierwszeństwo przed indywidualnym testamentem wspólnika w przypadku wystąpienia sprzeczności pomiędzy tymi dwoma dokumentami (patrz tabela, kolumna 8).

Jeżeli przedsiębiorstwo dziedziczy więcej niż jeden spadkobierca, mogą wystąpić różnice interesów dotyczące tego, czy należy kontynuować działalność przedsiębiorstwa, czy też ją zakończyć. Na **Łotwie** i w **Austrii** nie wydaje się obowiązkowe, aby wszyscy spadkobiercy podejmowali wspólną decyzję o kontynuacji działalności przedsiębiorstwa, a w nielicznych krajach, w których decyzja podejmowana przez większość wystarczy, muszą być spełnione pewne warunki. Zazwyczaj systemy prawne przywiązują więcej wagi do prawa spadkobiercy indywidualnego niż do zapewnienia ciągłości działalności przedsiębiorstwa (patrz tabela, kolumna 9).

Jednym ze sposobów zapewnienia ciągłości działalności przedsiębiorstwa w przypadku śmierci właściciela są umowy spadkowe. Chociaż tego typu umowy okazały się przydatne w pewnych krajach, stosunkowo wiele innych nadal nie zezwala na ich zastosowanie; jedynie **Hiszpania**, **Francja**, **Łotwa**, **Węgry**, **Malta**, **Austria** i **Finlandia** zgłosiły możliwość zawierania tego typu umów.

2.7. W wielu krajach zniesiono lub obniżono podatek od spadku

W przypadkach, gdy spłata podatku od spadku narusza płynność finansową i aktywa przedsiębiorstwa, długoterminowe straty wynikające z przerwania działalności przedsiębiorstw mogą przewyższyć krótkoterminowe dochody czerpane przez państwa z podatków. **Estonia**, **Włochy**, **Cypr**, **Słowacja** i **Szwecja** zniosły podatek od spadku. W **Hiszpanii**, **Irlandii** i **Finlandii** podstawa opodatkowania może zostać obniżona, jeżeli przedsiębiorstwo, którego własność przeniesiono, kontynuuje działalność przez kilka lat. W **Zjednoczonym Królestwie** przeniesienie własności aktywów przedsiębiorstwa może być całkowicie zwolnione z podatku. Inne kraje oferują zwolnienie z podatku od określonych kwot lub inne ulgi podatkowe. W 21 krajach podatek od spadku związany z przeniesieniem własności przedsiębiorstwa już nie istnieje, lub przypadki takie rozpatruje się w szczególnie korzystny sposób, tak aby zmniejszyć obciążenie podatkowe (patrz tabela, kolumna 10).

Poza obniżeniem kwoty należności podatkowych można również zapobiec odpływowi aktywów poprzez odroczenie spłaty podatku od spadku i/ lub rozłożenie jej na dłuższy okres czasu. Istnienie takich możliwości zgłosiło 18 krajów (patrz tabela, kolumna 11).

2.8. Niewiele ulg podatkowych w przypadku sprzedaży osobom trzecim

Aby nie zniechęcać do przenoszenia własności na stronę trzecią, systemy podatkowe winny uznać, że zyski ze sprzedaży podlegające opodatkowaniu stanowią podwyżkę wartości, która miała miejsce w ciągu dłuższego okresu. Mniej niż połowa krajów wprowadziła rozwiązania służące uniknięciu nadmiernego progresywnego opodatkowania dochodów z tytułu tego typu zysków (patrz tabela, kolumna 12), np. zwolnienia z podatku (do określonego progu) we **Francji** i **Irlandii**, obniżka stóp podatkowych (**Belgia**, **Niemcy** i **Austria**) czy też ulgi pozwalające na zredukowanie obciążeń podatkowych przy inwestycjach długoterminowych (ang. *taper reliefs*) (**Zjednoczone Królestwo**). Często stosowanie tych przepisów uzależnione jest od spełnienia szczególnych warunków (minimalny wiek sprzedającego lub fakt, że szczególne przepisy podatkowe mogą być zastosowane tylko jeden raz).

Przeniesienie własności drogą sprzedaży może ujawnić istnienie rezerw podlegających opodatkowaniu. Tylko kilka krajów oferuje szczególne ulgi w podatku dochodowym w przypadkach, gdy dochody ze sprzedaży zostaną ponownie zainwestowane w inne przedsiębiorstwo. Niektóre ulgi obowiązujące wcześniej zostały zniesione (patrz tabela, kolumna 13). Chociaż dyrektywa w sprawie łączenia przedsiębiorstw przewiduje przeniesienie rezerw, zakres stosowania dyrektywy ogranicza się do restrukturyzacji transgranicznej (patrz powyżej). Ponadto z zakresu stosowania dyrektywy wyłączone są przypadki przeniesienia własności, w których więcej niż 10 % kwoty uiszczane jest w gotówce.

Jeżeli nie można znaleźć spadkobiercy w rodzinie, przeniesienie własności na pracowników zapewnia wysoki wskaźnik zachowania ciągłości działalności przedsiębiorstwa. Jednak tylko nieliczne państwa członkowskie zachęcają do takiego przenoszenia własności, oferując szczególne ulgi w podatku dochodowym (tabela, kolumna 14). W krajach, gdzie tego typu środki są stosowane, ich celem jest raczej ogólne promowanie udziału finansowego pracowników niż przenoszenie własności przedsiębiorstwa.

3. ZALECENIA NA PRZYSZŁOŚĆ

Poniższe zalecenia wzmacniają zalecenia z 1994 r. w dziedzinach, w których postępy są niewystarczające, i są wyrazem zmian otoczenia gospodarczego zaszłych w ciągu ubiegłego dziesięciolecia.

3.1. Skupienie uwagi politycznej zarówno na przenoszeniu własności przedsiębiorstw, jak i na nowo zakładanych przedsiębiorstwach

Przejęcie w spadku lub nabycie istniejącego przedsiębiorstwa winno być stale promowane jako alternatywa dla założenia nowego przedsiębiorstwa, szczególnie z uwagi na fakt, że przedsiębiorstwa, których własność przeniesiono, mają średnio wyższy wskaźnik sukcesu i tworzą więcej miejsc pracy. W każdym przypadku, kiedy promuje się zakładanie nowych przedsiębiorstw, należy rozważyć, czy powinno się podjąć taką samą inicjatywę w odniesieniu do przenoszenia własności. W niektórych krajach zakładanie nowych przedsiębiorstw może się wydawać obecnie sprawą pilniejszą, ale warunki umożliwiające

kontynuację działalności przedsiębiorstw są również bodźcem dla inicjatywy przedsiębiorczości.

3.2. Zapewnienie odpowiednich warunków finansowych

Promowanie dziedziczenia dotyczy w szczególności finansowania przenoszenia własności przedsiębiorstw. Udogodnienia związane z zakładaniem nowych przedsiębiorstw, kredyty i gwarancje powinny być dostępne nie tylko w przypadku tworzenia nowego przedsiębiorstwa, ale także przy przejęciu istniejącego. Określając zakres instrumentów, należy uwzględnić fakt, że przenoszenie własności przedsiębiorstw często wymaga większych nakładów finansowych niż założenie nowego przedsiębiorstwa.

Biorąc pod uwagę rosnące znaczenie przenoszenia własności na strony trzecie, gwarancje dla inwestycji funduszy kapitału własnego lub quasi-kapitału własnego w MŚP winny obejmować inwestycje dokonywane przez fundusze lokalne lub regionalne dostarczające kapitału zalążkowego i/lub kapitału w fazie rozruchu, jak również finansowanie typu *mezzanine*, tak aby zmniejszyć trudności, jakie przeżywają MŚP ze względu na swoją strukturę finansową oraz trudności związane z przenoszeniem własności przedsiębiorstw (w tym kontekście patrz art. 18 ust. 2 wniosku dotyczącego programu na rzecz innowacji i konkurencyjności, omawianego obecnie w Parlamencie Europejskim i Radzie).

3.3. Podniesienie świadomości, uwzględnienie czynników „miękkich" i promowanie doradztwa

Możliwe byłoby uniknięcie wielu niepowodzeń w przypadku planowania przenoszenia własności z dużym wyprzedzeniem i zasięgania porady specjalistów. Państwa członkowskie winny wspierać lub organizować działania (np. organizowane przez izby handlowe) mające na celu uświadomienie przedsiębiorcom konieczności planowego przygotowania. Państwa członkowskie winny szczególnie rozważyć stosowanie metod bezpośrednich, takich jak kierowanie pism do właścicieli przedsiębiorstw, którzy przekroczyli określony wiek. Ponadto do kampanii mających na celu podniesienie świadomości należy włączyć ważnych partnerów małych przedsiębiorstw (takich jak doradcy podatkowi, księgowi, banki itp.).

Szczególnie założycielom trudno jest z psychologicznego punktu widzenia przekazać swoje przedsiębiorstwo nowemu właścicielowi i obserwować zmiany przez niego wprowadzane. Świadczenie usług doradczych w procesie przenoszenia własności przez bezstronne i kompetentne strony trzecie mogłoby pomóc w przezwyciężeniu tego typu trudności. Państwa członkowskie winny aktywnie promować i wspierać programy doradcze proponowane np. przez izby handlowe i rzemieślnicze oraz podobne organizacje.

Zgodnie z życzeniem Parlamentu Europejskiego, Komisja rozważy inaugurację projektu pilotażowego „Przekazywanie wiedzy specjalistycznej poprzez doradztwo w MŚP" w celu usprawnienia zarządzania kapitałem ludzkim poprzez ustalenie zasad europejskiego programu szkoleniowego i doradczego, obejmującego przekazywanie wiedzy i podstawowych umiejętności niezbędnych w procesie przenoszenia własności[19].

---

[19] Pozycja w budżecie PE 02 02 03 03, projekt pilotażowy w rozumieniu art. 49 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 z 25.6.2002 w sprawie rozporządzenia finansowego mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich, Dz.U. L 248 z 16.9.2002, str. 1.

3.4. Ustanowienie przejrzystego rynku dla przenoszenia własności przedsiębiorstw

W celu ułatwienia przenoszenia własności na strony trzecie należy wspierać kojarzenie potencjalnych nabywców i sprzedających poprzez ustanowienie i promowanie bezstronnych usług oferowanych zainteresowanym stronom. Zakres tego typu usług musi wykraczać poza tworzenie baz danych dla przedsiębiorstw kwalifikujących się do przeniesienia własności i obejmować kompletne usługi mediacyjne w celu zapewnienia uporządkowanego i dobrze zorganizowanego przenoszenia własności, odbywającego się w duchu partnerstwa.

W projekcie MAP 2004 „Wsparcie na rzecz ustanawiania przejrzystego rynku dla przenoszenia własności przedsiębiorstw" analizowane są dobre praktyki istniejących systemów nawiązywania kontaktu pomiędzy nabywcą a sprzedającym w celu przenoszenia własności MŚP na strony trzecie. Np. w **Niemczech**, **Francji**, **Włoszech**, **Luksemburgu**, **Niderlandach** i **Austrii** istnieją rynki zarządzane przez izby handlowe lub podobne bezstronne instytucje.

3.5. Zapewnienie systemów podatkowych sprzyjających przenoszeniu własności

W wielu krajach przeprowadzono reformę podatku od spadku i darowizny w celu ułatwienia przenoszenia własności w rodzinie. Jeżeli chodzi o podatki związane z przenoszeniem własności na strony trzecie, tj. podatek dochodowy, podatek od osób prawnych i podatki od zysków kapitałowych, wydaje się, że tylko nieliczne kraje postąpiły zgodnie z zaleceniem z 1994 r.; w niektórych przypadkach odnośne środki nawet wycofano. Zaleca się rozważenie możliwości wprowadzenia (częściowego) zwolnienia z podatku dochodowego od zysków pochodzących ze sprzedaży przedsiębiorstwa, jeżeli właściciel zbliża się do wieku emerytalnego, oraz szczególnych ulg obejmujących zyski ponownie zainwestowane w inne przedsiębiorstwo lub wykorzystane do sfinansowania emerytury właściciela przedsiębiorstwa.

Należy dołożyć więcej starań w celu promowania sprzedaży przedsiębiorstw pracownikom. W niektórych krajach szczególnie udane okazało się wprowadzenie zwolnień z podatku dla pracowników inwestujących w swoje własne przedsiębiorstwo (np. plany oszczędnościowe, plany udziałowe i plany akcyjne, objęte korzystnymi warunkami podatkowymi).

3.6. Utworzenie odpowiednich struktur w celu wdrażania zaleceń na szeroką skalę

Jedynie państwa członkowskie, ich krajowe, regionalne i lokalne organy administracyjne oraz organizacje wspierające przedsiębiorczość są w stanie stworzyć warunki sprzyjające udanym przeniesieniom własności przedsiębiorstw. Poza reformami przepisów i regulacji prawnych równie ważne jest utworzenie infrastruktury towarzyszącej w celu dotarcia do setek tysięcy przedsiębiorstw w Europie, które w nadchodzących latach staną przed możliwością przeniesienia własności. Obejmuje to rozpowszechnianie informacji wśród administratorów i podmiotów udzielających wsparcia, szkolenie instruktorów, opracowanie materiałów do nauki, zestawów narzędzi i inne powiązane działania.

Wdrożenie zalecenia z 1994 r[20].

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Państwo	Podnoszenie świadomości	Otoczenie finansowe	Zmiana formy prawnej	Restrukturyzacja zwolniona z obciążeń podatkowych	Uproszczenie ŚMP/ SA	Jednoosobowe spółki SA	Prawna zasada ciągłości	Brak wymogu jednomyślności	Obniżka podatku od spadku	Odroczenie spłaty podatku od spadku	Ulga podatkowa w przypadku odejścia na emeryturę	Ulga podatkowa w przypadku ponownej inwestycji	Ulga podatkowa w przypadku sprzedaży pracownikom	Ogółem + lub (+)
B	+	+	+	+	+	Ø	+	Ø	+	(+)	+	+	(+)	11
CZ	-	-	+	(+)	+	Ø	(+)	Ø	(+)	(+)	+	+	Ø	8
DK	-	+	(+	+	+	+	+	-	+	Ø	+	Ø	+	9
D	+	+	+	+	+	+	+	Ø	+	+	+	+	Ø	11
EE	Ø	Ø	+	-	-	+	-	-	+	+	Ø	Ø	Ø	4
EL	-	-	-	-	-	-	-	-	(+)	+	-	-	-	2
E	(+)	-	+	-	+	+	(+)	-	+	+	-	+	(+)	9
F	+	+	+	+	-	+	-	-	+	Ø	+	+	(+)	9
IRL	(+)	(+)	Ø	+	+	Ø	(+)	-	+	+	+	Ø !	(+)	9
I	+	(+)	+	Ø	Ø	+	+	+	+	+	Ø	Ø	Ø	8
CY	(+)	Ø	+	-	+	(+)	(+)	-	+	+	Ø	Ø	Ø	7
LV	-	Ø	(+	+	Ø	+	+	+	-	-	-	-	-	5
LT	(+)	-	+	+	+	+	+	Ø	+	+	Ø	Ø	Ø	8
L	+	+	+	-	(+)	+	+	Ø	-	(+)	Ø	Ø	Ø	7
HU	Ø	Ø	+	+	Ø	+	+	+	(+)	-	+	Ø	+	8
MT	Ø	Ø	(+	+	+	Ø	(+)	Ø	+	+	Ø	Ø	Ø	6
NL	+	-	+	+	+	+	+	-	+	+	Ø !	Ø	Ø	8
A	+	+	(+	+	+	+	(+)	+	+	(+)	+	Ø	(+)	12
PL	-	(+)	(+	+	Ø	+	(+)	Ø	+	-	Ø	Ø	Ø	6
P	(+)	-	+	-	-	Ø	+	-	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø	3
SI	Ø	Ø	(+	+	+	+	(+)	-	-	(+)	Ø	Ø	Ø	6
SK	Ø	Ø	(+	Ø	Ø	+	-	Ø	+	-	Ø	Ø	Ø	3
FIN	+	+	(+	+	+	+	+	Ø	+	+	Ø	Ø	Ø	9
S	(+)	-	(+	+	-	+	Ø	Ø	+	+	-	-	Ø	6
UK	(+)	-	+	-	-	(+)	-	Ø	+	+	Ø !	+	(+)	7
EU	15	10	23	16	14	19	19	4	21	18	8	6	8	181

Legenda

+	**Zalecenie zostało wdrożone**	(+)	**Wdrożenie częściowe lub planowane**
Ø	**Zalecenie nie zostało wdrożone**	-	**Brak danych**
+	**Zalecenie zostało wdrożone niedawno**	Ø !	**Wdrożone, po czym uchylone**

[20] Tabela pokazuje, do jakich dziedzin należą środki zgłoszone przez państwa członkowskie, ale nie zawiera oceny środków.